גמ' עלה ברקאי. היאיר יותר מברק: **לשכור פועלים.** היאי יפלו אים למלאכתו לאו על הפועלים קאי אלא בעה"ב שהוא משכיס ביומה ו למצוא פועלים לשכור: **לנוסיף דאכרסם.** תפלת הערב שלו: **היאי דקאי אארעא.** אמר הן כיולד אמר הא דקאי אארעא היאיר פני כל המזרח בלשון שאילה וזה אומר לו עד שבחברון היאיר וא"ל היאי דקאי אארעא הן כך אני שואל. ומצינו בתלמוד ירושלמי (פ"ג ה"ח) **כדי** להזכיר זכות אבות מזכירין חברון: **ומי מיחלף.** לימות תימור אמה בלימות תימור לבנה: **תימור של חמה.** עלות השחר שנבקע ונראה כאמר לזקוף לשון ותמרות עשן (יואל ג) על שם שזוקף ועולה: **יום המעונן.** הרקיע קשור בעבים ואין התימור נראה בעד ערפל אלא במקום פיזור העבים במקומות הרבה בין עב לעב: **שמע מינה.** מדקאמר ביום המעונן נבקע במקומות הרבה: **יומא דעיבא כוליה שימשא.** אפילו במקום אל שהחמה בוקעת בכל מקום ואינה יוצאת דרך חלון כנגד חלונות שהעבים עומדים בפניה והיא מתפשט' עליהם ובוקעת בכל פיסוק שבהן: **לשווה עורות.** לייבש: **לא אלוש.** בפסח: **וזהמא דשמשא.** אותו חום של יום המעונן: **דגא דחלא.** שפיה שתוס יפה שלא יצא ריחו ויחלוש וכשאתה נוקב נקב קטן יוצא שם ריח חזק מאד כך יום המעונן מתון שהחמה מכוסה וחוזס שלא בכוח נוקבת בכח דרך נקב העבים: **שבריני דשמשא.** סגוריס (בראשית יט) מתרגמינן שבריני. שמש הנוקבת בכח דרך נקב העבים קטנים הנותן עיניו כנגד הנקב קשים לו הסגוריס יותר מן המסתכל בחמה שבאויר: **וסימניך דילפא.** קשה דלף היורד על האדם משאם נכנס כל גופו למים: הרהורי

גמ' תניא ר' ישמעאל אומר ברק ברקאי ר"ע אומר עלה ברקאי נחומא בן אפקשיון אומר אף ברקאי בחברון [6]מתיא בן שמואל (אומר) הממונה על הפייסות אומר האיר פני כל המזרח עד שבחברון רבי יהודה בן בתירא אומר האיר פני כל המזרח עד בחברון ויצאו כל העם איש איש למלאכתו אי הכי נגה ליה טובא לשכור פועלים קאמרינן אמר רב ספרא צלותיה [3]דאברהם מבי משחרי כותלי אמר רב יוסף אנן מאברהם ניקום וניגמר אמר רבא תנא גמר מאברהם ואנן לא גמרינן מיניה [3]דתניא [1]וביום השמיני ימול בשר ערלתו [8]מלמד שכל היום כשר למילה אלא [7]שהזריזין מקדימין למצות שנאמר [2]וישכם אברהם בבקר ויחבוש (6) וגו' אלא אמר רבא רב יוסף הא קא קשיא ליה [9]דתנן [2]חל ערבי פסחים להיות בע"ש נשחט בשש ומחצה וקרב בשבע ומחצה ונשחטיה מבי משחרי כותלי (5) מאי קושיא ודילמא כותלי דבית המקדש בשש ומחצה משחרי משום דלא מכווני טובא א"נ שאני אברהם [9]דאיצטגינות גדולה היתה בלבו א"נ משום דזקן ויושב בישיבה הוה דא"ר חמא בר' חנינא מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם היו במצרים ישיבה עמהם שנאמר [3]לך ואספת את זקני ישראל היו במדבר ישיבה עמהם שנאמר [4]אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה שנאמר [5]ואברהם זקן בא בימים יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה היה שנאמר [6]ויהי כי זקן יצחק יעקב אבינו זקן ויושב בישיבה היה שנאמר [7]ועיני ישראל כבדו מזוקן אליעזר עבד אברהם זקן ויושב בישיבה היה שנאמר [8]ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו אר"א שמושל בתורת רבו [9]הוא דמשק אליעזר א"ר אלעזר שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים אמר רב [9]קיים אברהם אבינו כל התורה כולה שנאמר [10]עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו' א"ל רב שימי בר חייא לרב ואימא שבע מצות הא איכא נמי מילה ואימא שבע מצות ומילה א"ל א"כ מצותי ותורותי למה לי אמר [9](רב) ואיתימא רב אשי קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין שנאמר תורותי אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה: מתיא בן שמואל אומר וכו' והוא אומר הן: מאן אמר הן אילימא הך דקאי אאיגרא הוא חלים והוא מפשר אלא הך דקאי אארעא מנא ידע איבעית אימא הך דקאי אארעא ואיבעית אימא הך דקאי אאיגרא איבעית אימא הך דקאי אאיגרא אמר איהו האיר פני כל המזרח וא"ל הך דקאי אארעא עד שבחברון וא"ל איהו הן ואיבעית אימא הך דקאי אארעא אמר איהו האיר פני כל המזרח וא"ל עד שבחברון וא"ל הן: ולמה הוצרכו לכך וכו': ומי מיחליף והתניא רבי אומר דומה תימור של לבנה לתימור של חמה תימור של לבנה מתמר ועולה כמקל תימור של חמה מפציע לכאן ולכאן תנא דבי רבי ישמעאל יום המעונן היה ומפציע לכאן ולכאן אמר רב פפא שמע מינה יומא דעיבא כוליה שמשא למאי נפקא מינה לשטוחי עורות אי נמי [3]לכדדרש רבא [3]אשה לא תלוש לא בחמה ולא בחמי חמה אמר [9]רב נחמן [9]זוהמא דשימשא קשי משימשא וסימניך דנא דחלא שבריני דשימשא קשי משימשא וסימניך דילפא

מי משחרי כותלי. חומות הספונות למזרח שהבאתי מן המזרח ונוצלת עליהן ובתחילת שבע שעות שהחמה באמצע הרקיע בראש כל אדם אינה עושה עמוד אלא תחתיהן משחירין אותן הכתלים לפי שאין חמה נוצלת אלא בראש הכותל בעוביו ומיגל חודו של שפת עוביו על זקיפת הכותל ומשחרת מהסיה שעתא נוטים ללוי ערב (a) וקרוי ערב: **אין מאכרסם ניקום וגמר.** מ) בלא ללמדנו ליהות זריזין כאכרסם: **חל ליהוס בערב שבת.** הולך למהר תמיד של בין הערבים בכל יכולת לפי שפסחים נשחטו אחריו ולריך לגלות מבעוד יום ואמרינן התם מוקמינן ליה אדייניס מכי יעטו ללוי ערב וקתני נשחט תמיד בשש ומחצה ואי מכי משחרי כותלי מיקרי בין הערבים נשחטיה מכי משחרי דהיינו מתחלת שבע: **דגא מכווני.** לא הוו זקופים בלמלוס ולפי שהחומה היתה לחבה מלמטה והולכת ומתקלרת ועולה ולפיכך אין חודו של שפת עוביו למעלה מיגל על זקיפתו להשחירו עד שתמשך חמה למערב: **איצטגיות.** ליהוס בקי בהליכות המזלות ותחילות השעות דהכי תניא בברא בתרא (דף טז:) וה' ברך את אברהם בכל איצטגיות גדולה היתה בלבו וכל מלכי מזרח ומערב משמינין לפתחו לשאול במזלות: **דולה ומשקה.** עוטריקון של דמשק: **שבע מצות.** שנצטוו לשאר כל בני נח אבל תורה לא נתנה לו: **אפילו עירובי תבשילין.**

גמ' עלה ברקאי. היאיר יותר מברק: לשכור פועלים. היאי יפלו אים למלאכתו לאו על הפועלים קאי אלא בעה"ב שהוא משכיס ביומה ו למצוא פועלים לשכור: לנוסיף דאכרסם. תפלת הערב שלו: היאי דקאי אארעא. אמר הן כיולד אמר הא דקאי אארעא היאיר פני כל המזרח בלשון שאילה וזה אומר לו עד שבחברון היאיר וא"ל היאי דקאי אארעא הן כך אני שואל. ומצינו בתלמוד ירושלמי (פ"ג ה"ח) כדי להזכיר זכות אבות מזכירין חברון: ומי מיחלף. לימות תימור אמה בלימות תימור לבנה: תימור של חמה. עלות השחר שנבקע ונראה כאמר לזקוף לשון ותמרות עשן (יואל ג) על שם שזוקף ועולה: יום המעונן. הרקיע קשור בעבים ואין התימור נראה בעד ערפל אלא במקום פיזור העבים במקומות הרבה בין עב לעב: שמע מינה. מדקאמר ביום המעונן נבקע במקומות הרבה: יומא דעיבא כוליה שימשא. אפילו במקום אל שהחמה בוקעת בכל מקום ואינה יוצאת דרך חלון כנגד חלונות שהעבים עומדים בפניה והיא מתפשט' עליהם ובוקעת בכל פיסוק שבהן: לשווה עורות. לייבש: לא אלוש. בפסח: זוהמא דשמשא. אותו חום של יום המעונן: דגא דחלא. שפיה שתוס יפה שלא יצא ריחו ויחלוש וכשאתה נוקב נקב קטן יוצא שם ריח חזק מאד כך יום המעונן מתון שהחמה מכוסה וחוזס שלא בכוח נוקבת בכח דרך נקב העבים: שבריני דשמשא. סגוריס (בראשית יט) מתרגמינן שבריני. שמש הנוקבת בכח דרך נקב העבים קטנים הנותן עיניו כנגד הנקב קשים לו הסגוריס יותר מן המסתכל בחמה שבאויר: וסימניך דילפא. קשה דלף היורד על האדם משאם נכנס כל גופו למים: הרהורי

ופרקינן ודלמא [שאנין] כותלי בית המקדש בשש ומחצה הוו משחרי משום דהוו מכווני טובא, כדרסינן בתלמוד דארץ ישראל בעירובין פרק כיצד (מערבין) (מעברין), א"ר יוסי מי שאינו יודע לכוון הרוחות יראה ממקום שהחמה זורחת באחד בתקופת תמוז, עד מקום שהיא זורחת באחד בתקופת טבת, אלו פני מזרח וכו', עד כמה יגנו הנביאים הראשונים לעשות שער המזרחי שתהא החמה מצמצמת בו בתקופת טבת ובתקופת תמוז. ז' שמות נקראו לו, שער (סוד) [סור] ששם היו הטמאים פורשים, הדא הוא דכתיב סורו סורו טמא קראו למו. שער היסוד ששם היו מייסדים ההלכה. שער חרסית שהוא מכוון כנגד זריחת השמש, כדכתיב האומר לחרס ולא יזרח. שער האיתון שמשמש כניסה ויציאה. שער התוך שהוא במוצע בין שני שערים. שער חדש ששם חידשו הסופרים ההלכה. שער העליון שהוא למעלה מעזרה. אי נמי משום דאבות איצטגיות גדולה היתה בלבם וידועין לכוונן השעות. אי נמי זקנים וישבין בישיבה היו. כלומר והשכינה עמהם כו'. אמר רב קיים אברהם כל התורה כולה שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו'. תורותי שתים, דברי תורה ודברי סופרים. מתיא בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד שבחברון והוא אומר הן. מאן אמר הין, איבעית אימא הך דקאי אאיגרא אמר איהו האיר פני כל המזרח. ואמרין ליה הנך דקיימי באראע עד שבחברון, כלומר אתה רואה עד חברון, ואמר להן הין. ואיבעית אימא הך דקאי אארעא אמר הך דקאי באיגרא האיר פני כל המזרח עד שבחברון. ואמר ליה הך דקאי באראע הין. כלומר בתימה, כלומר הבט וראה בטוב שלא תטעה. ירושלמי ועד אחד נאמן, שנייא היא הכא שאת יכול לעמוד עליו. כלומר, כיון שאתה יכול לברר עליו הדבר עכשיו, אינו משקר. אמר עד אחד גולד בן לפלוני בשבת מלין אותו על פיו. חשיכה מוצאי שבת מטלטלין על פיו. ולמה עד שבחברון, כדי להזכיר זכות אבות שהן ישנים בחברון. ולמה הוצרכו לכך. פעם אחת עלה מאור הלבנה כו'. ירושלמי ומי מחלף, מאור הלבנה מתמר ועולה כמקל, ותימור של חמה פוסה על פני כל המזרח. ז) ואוקימנא לתמניתן יום המעונן הוה והיה אור הלבנה מפציע לכאן ולכאן, כלומר היה פוסה על פני כל המזרח. ש"מ מדקתני כי היה אור הלבנה מפציע בכל מקום, כך השמש ביום המעונן אורו וכוחו בכל מקום, ואפילו במקום שאילו היתה החמה בעולם בזה המקום זו העת צל הוא ואין בו חמה, עכשיו ביום המעונן אפילו במקום הצל כח חמה וחמות גם באותו המקום היא. ואסור לזרוע ביום המעונן בכל מקום ואפילו במקום הצל. זיהא דשימשא. פי' חמות השמש אחרי שכבר עבר השמש מאותו מקום. וסימנך דנא דחלא. כלומר, אחרי שתרוץ החזמן ממנו ריחו חזק יותר מריח חומץ עצמו. שבריני דשימשא. פי' שמש הנכנס מן החור וכיוצא בו כו'.

ז) הן מוקימתא אינו מירושלמי רק כפוגיא זו.

1. וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ: ויקרא יב ג 2. וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת חֲמֹרוֹ וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי נְעָרָיו אִתּוֹ וְאֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיְבַקַּע עֲצֵי עֹלָה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים: בראשית כב ג 3. לֵךְ וְאָסַפְתָּ אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם יְיָ אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב לֵאמֹר פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם וְאֶת הֶעָשׂוּי לָכֶם בְּמִצְרָיִם: שמות ג טז 4. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אֹסְפָה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ: במדבר יא טז 5. וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיְיָ בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל: בראשית כד א 6. וַיְהִי כִּי זָקַן יִצְחָק וַתֻּכֵהֶן עֵינָיו מֵרְאֹת אֶת עֵשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֶלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּנִי: בראשית כז א 7. וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֹּקֶן לֹא יוּכַל לְרְאוֹת וַיַּגֵּשׁ אֹתָם אֵלָיו וַיִּשַּׁק לָהֶם וַיְחַבֵּק לָהֶם: בראשית מח י 8. וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עַבְדּוֹ זְקַן בֵּיתוֹ הַמֹּשֵׁל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי: בראשית כד ב 9. וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֲדֹנָי אֱלֹהִים מַה תִּתֶּן לִי וְאָנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי וּבן מֶשֶׁק בֵּיתִי הוּא דַּמֶּשֶׂק אֱלִיעֶזֶר: בראשית טו ב 10. עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתָי: בראשית כו ה

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"א מהלכות מילה הלכה ח [טוש"ע י"ד סי' רסב סעי' ח]:
ד ב מיי' פ"א מהלכות תמידין הלכה ה:
ה ג מיי' פ"ה מהלכות מעה ומעה הלכה יב [טוש"ע א"ח סי' תנט סעי' ח]:

הגהות הב"ח

(א) גמ' שנאמר ויבכר אברהם בבקר וחבכס. נ"ב ס"א ויבכס אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה'. (בראשית יט): (ב) שם מכי משחרי כותלי דמאי קושיא ודילמא: (ג) רש"י ד"ה מכי משחרי כו' טוסים ללוי ערב. נ"ב ירמיה ו':

רבינו חננאל

תניא ר' ישמעאל אומר ברק בורקאי. כלומר האיר. ר' עקיבא אומר עלה האור כו'. וכיון שהורה בענין הבוקר הזכיר עוד תפלת הצהרים. אמר רב ספרא צלותיה דאברהם כו'. פי' תפילת האבות כולם, לא הזכיר אברהם אלא מפני שהוא העיקר. ואמר מכי משחרי כתלי. ויש מי שאומר תחלת שעה שביעית משחרי כתלי. כלומר כיון שינטו צללי ערב והוא משעה שביעית משיכנס השמש במערב ולמעלן, מתחילין הכתלים להשחיר מפני שהלך השמש מן המזרח ובא הצל. והיא תפלת הצהרים כדכתיב ערב ובוקר וצהרים אשיחה וגו'. וזו השיחה היא תפילה כדכתיב באבות ויצא יצחק לשוח [בשדה] לפנות ערב. וזו השיחה היא תפילת הצהרים כדת המסורה לו מאביו. ואמר לפנות ערב משעה שיכנס השמש במערב. ובאותה העת מתחילין הכתלין שבמזרח להשחיר. אמר רב יוסף אנן מאברהם נגמור (אברהם קיים) כלומר אברהם קיים המצות ועדיין לא ניתנה התורה, ואין לנו ללמוד ממנהג הנביאים אלא כגון דניאל וכיוצא בו מפני שנהגו כהלכה למשה מסיני אחרי שניתנה התורה. א"ל רבה והא תנא גמר מאברהם דתניא וביום השמיני וגו' כלומר שאברהם היה מקיים המצות כהילכתן. ואקשינן אי הכי כי תפלת המנחה והיא תפלת הצהרים מכי משחרי כותלי, הא ק"ל כי התפילות ניתקנו כנגד התמידים, תפלת השחר כנגד תמיד של שחר, ותפלת המנחה כנגד תמיד של בין הערבים. ולמה היה התמיד של בין הערבים נשחט בזמן שחל ערב פסח להיות בערב שבת בשש שעות ומחצה, לא נשחטיה אלא (בתר) [בתחילת] שעה שביעית מכי משחרי כותלי.

מוסר הש"ס

(ד) [גמ' ערבי פסחים שנחשבים לחמץ ומבערים אותו ביום ד' בבוקר ומתחילין לאכול בחצי היום ד' בבוקר ומתחילין לשחוט בחצי היום ד' בבוקר ומתחילין לשרוף בחצי היום ד' בבוקר ומתחילין לבער בחצי היום ד' בבוקר ומתחילין לבטל בחצי היום ד' בבוקר ומתחילין לאכול

הרהורי עבירה. תאות נפש קשים להכחיש את בשרו יותר מגופו של מעשה: **ריחא דבישרא.** המריח בשר ילדי קשה לו ריח מאד שמתאוה לו: **שילהי דקייטא.** אלול שהוא סוף הקיץ קשה מקייטא. קשה בחוס הקיץ שעבר עליו תמיד מתחמם כל האויר וגוף הבריות הוא עתה בחוס קל ומזיקו: **וסימניך תנורא שגירא.** תנורא שהוסק ביום פעמים ושלם חם הוא ונוח להסיקו בעלים מועטים: **איפחא דסיפווא.** קדחת של יומות החורף (א) מחממות את החולה בידוע שהוא קשה מאד יותר מקדחת המצערתו בימות הקיץ: **וסימניך תנורא קרירא.** לריך עליס מרובים להסיקו אף זה שהאויר לונן והגוף לונן והחולי מצעירו בידוע שהוא חולי קשה: **מיגמר בעפיקתא קשה מהדחא.** מי שלמד והסיח דעתו ושכח קשה לחזור וללמוד מה ששכח יותר ממה שלא למד: **וסימניך טיגא בר טיגא.** טיגא שגובלים אותו מטיגא חומר כותל ישן קשה לגבלו יותר מטיגא של עפר חדש: **מאי טעמא דרבי.** דאמר תימור של חמה מפלגא: **אילה זו.** לאו דווקא נקט שהרי אין קרנים לנקיבה (ב): **למה נמשלה אסתר לאילה.** במס' מגילה (טו:) אמרינן דאסתר אמרה מזמור זה כיון שהגיעה לבית הגלמיס נסתלקה הימנה שכינה אמרה אלי אלי למה עזבתני: **הניחא למ"ד.** פליגתא במסכת מגילה (דף ז.) איכא דאמר מטמאה את הידים ואיכא למ"ד לאינה מטמאה את הידים דלאו ספר היא: **מוקים לה בדבי בנימין בר יפת.** כלומר דריש להאי שאר כר' בנימין בר יפת: **למה נמשלה הפלגן של זדיקים בו'.** דהאי שאר לשון תפלה הוא דריש ליה כמו רוחי בקרבי אשאחך (ישעיה כו) למנגנא על התפלה שהיא כאילת שכ"ז שמגדלת קרניה מפצילות בכל שנה ושנה נוסף בה פיגול אחד: **אימת אילימא בו'.** קא סלקא דעתיה הורידו כהן גדול בבית הטבילה קיפא דמתניתין הוא ויבוס שטעו לשחוט את התמיד בלילה קאמר הורידו כ"ג בבית הטבילה לשחוט תמיד אחרי הטבילה אימת הוה אמי טעות: **אי נימא בשאר ימות השנה.** דלאו יום"כ ובסוף אחד מן החדשים כשהלבנה נומחת סמוך לעלות השחר: **לא סגי דלאו כהן גדול.** לא דיי עבודת שאר ימים דלאו בכהן גדול: **מאור הלבנה מי איכא.** **ה"ק ויבוס הכפורים כי אמר ברב ברקאי בר'.** והוליאוהו בבית הטריפה מסקנא דמילתא הוא והורידו כ"ג מילתא באפיה נפשיה היא ומהדר לאורויי בסדר עבודה דיום"כ והכי קאמר כשהרואה אומר ברקאי היו מורידין כ"ג ביום"כ בבית הטבילה אחרית: **לא זו אף מליקה העוף וקמילה המנחה בלילה תשרף.** דגמרי להו משחיטה דמליקת העוף וקמילת המנחה במקום שחיטת הזבחים הם: **מאי דהוה הוה.** אי אפשר להחזירה: הוא

אלא אפילו עולת העוף שנמלקה ומנחה שנקמצה תצא לבית השריפה. משמע דמשום דנעשו בלילה ותימה מיפוק ליה משום דקרבו קודם לתמיד של שחר ואמרינן (לקמן דף לד.) מניין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר דכתיב העולה עולה ראשונה וכן בפ"ק דעירובין (דף ב.) דאמר שלמיס שאחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין שנאמר ושחטו פתח אהל מועד[א] ולמה לי קרא תיפוק ליה דקודם תמיד שחטן דכיון דלא נפתחו דלתות היכל א"כ לא נשחט התמיד דאע"ג דלא כתיב ביה ושחטו פתח אהל מועד משלמיס גמרי' דלא נשחוט ליה אלא בזמן שהוא פתוח כדתנן בתמיד (דף ג:) לא היה השוחט שוחט עד שהיה שומע קול שער הגדול שנפתח מיהו יש לדחות ההיא כשנפתחו הדלתות ונשחט התמיד ושוב סוגרו דלמייס וי"ל דאיצטריך קרא למיפסל משום שחיטה דאי משום קודם התמיד ההוא בהקטרה דווקא איירי[ב] דמדומה בר"פ תמיד נשחט (פסחים דף נט.) ועוד דכולה קרא דוערך עליה העולה איירי בהקטרה[ג] ועוד אור"י דהא דאמר שלא יהא דבר קודם לתמיד היינו למזבח והכי איתא בהדיא בפ' התכלת (מנחות דף מט:) והא דלא פסלינן בשמעתא משום דהוי קודם פתיחת דלתות ההיכל[ד] וי"ל דלא מיפסל אלא בשחיטה דכתיב ושחטו אבל במליקה וקמילה לא והשתא למאי דאמרינן דהעולה עולה ראשונה אינו אלא למזבח א"כ עליה השלם כל הקרבנות נמי לא הוה אלא למזבח ותימה דאמר בפ"ק אלו דברים (פסחים דף עג.) שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם יצא לבית השריפה ואי אמרת לא בעי עקירה פסולו מחמת מאי קא הוי משום דשחטו אחר תמיד של בין הערבים וכו'[ה] הא אמרינן דלמזבח בעלמא וי"ל אם הקריב כשר אבל אסור להקריב האימורים אחר התמיד[ו] ולהכי יצא הבשר לבית השריפה ואע"ת ויעלה וילין אותו בראשו של מזבח[ז] ויש לומר דסבר כמ"ד לינה מועלת בראשו של מזבח דפלוגתא דאמוראי היא בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פז.) ודילמא הוה אמורא דאמר התם לא בעי עקירה סבר כוותיה ואם תאמר אכתי אמאי יצא לבית השריפה נשתרי בשר בזריקה דם בלא הקטרת אימורים דכיון דלא אפשר להקטירם ניתם עשאום כמי שנטמאו או שאבדו וכי הא גוונא קאמר בר"פ תמיד נשחט (פסחים דף נט.) לר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא דאמר מחוסר כפורים כל ימות השנה טובל ומייתי כפרתו אחר התמיד ואוכל בקדשים לערב וקאמר התם דמלינה בראשו של מזבח ופריך מכדי כל כמה דלא אתקטרי איבריה לא מתאכיל בשר וכו' עד שעשאום כמי שנטמאו אימוריהם או שאבדו וי"ל שאני הכא דכיון דמשכו הבעלים את ידם לא חזו מעיקרא אימוריהם להקריבה הלכך לא משתרי בשר בזריקה דם לאוהיה אבל התם כיון דהוה חזי להקריבו קודם התמיד אע"פ שהמתין עד אחר התמיד והשתא לא מצי לקרוביה אמרינן שפיר עשאום כמי שנטמאו או שאבדו אי נמי התם דשחטו וודע שמשכו הבעלים ידם אסור לזרוק הדם מדרבנן גזירה דילמא אתו להקטיר אחר התמיד ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא לית ליה הכי גזירה ולפי תירוץ זה דכל הקרבן פסול מחמת שאסור לזרוק הדם לכתחילה משום גזירה ניחא מה שמקשה ריב"ל בדפרק התכלת (מנחות דף מט:) משמע דאינו אלא למנוה ובתוספתא [פ"ד] דפסחים תניא כל הקדשים שהקריבן קודם תמיד של שחר או שעכבן אחר תמיד של בין הערבים פסולין והשתא אי אמרינן דהכא פסול דרבנן ניחא ועוד תנן בפרק תמיד נשחט (פסחים דף סג.) דקאמר ר"ש ושאר כל הזבחים ששחטן על החמץ בזמן פסח לקומץ נמי תנא דם. **ומנחה שנקמצה.** וא"ת הא אמרינן במנחות [מד, כ] וכרים תעניה [כ, כ] ומנחתם ונסכיהם בלילה. כי האי גוונא פריכא בפרק שני דתמורה [יד, ב] ומפליג בין מנחת נסכים הבאה עם הזבח לנבאה בפני עצמה.

הרהורי עבירה קשו מעבירה וסימניך ריחא דבישרא שילהי דקייטא קשיא מקייטא וסימניך תנורא שגירא אישתא דסיתוא קשיא מדקייטא וסימניך תנורא קרירא מיגמר בעתיקתא קשיא מחדתא וסימניך טינא בר טינא א"ר אבהו מ"ט דרבי דכתיב [1]למנצח על אילת השחר מה אילה זו קרניה מפצילות לכאן ולכאן אף שחר זה מפציע לכאן ולכאן א"ר זירא למה נמשלה אסתר לאילה לומר לך [ב]מה אילה רחמה צר וחביבה על בעלה כל שעה ושעה כשעה ראשונה אף אסתר היתה חביבה על אחשורוש כל שעה ושעה כשעה ראשונה א"ר אסי למה נמשלה אסתר לשחר לומר לך מה שחר סוף כל הלילה אף אסתר סוף כל הנסים והא איכא חנוכה [ג]ניתנה לכתוב קא אמרינן הניחא למאן דאמר אסתר ניתנה לכתוב אלא למאן דאמר [ד]אסתר לא ניתנה לכתוב מאי איכא למימר מוקים לה כר' בנימין בר יפת אמר ר' אלעזר דאמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר למה נמשלו תפלתן של צדיקים כאילת לומר לך מה אילה זו כל זמן שמגדלת קרניה מפצילות אף צדיקים כל זמן שמרבין בתפלה תפלתן נשמעת: שחטו את התמיד: אימת אילימא בשאר ימות השנה לא סגיא דלאו כהן גדול אלא ביום הכפורים מאור הלבנה מי איכא הכי קאמר וביום הכפורים כי אמר ברב ברקאי הורידו כ"ג לבית הטבילה [ה]תני אבוה דרבי אבין לא זו בלבד אמרו אלא אף מליקת העוף וקמיצת מנחה בלילה תשרף בשלמא עולת העוף מאי דהוה הוה אלא קומץ נהדרה

אלא אפילו עולת העוף שנמלקה ומנחה שנקמצה תצא לבית השריפה. משמע דמשום דנעשו בלילה ותימה מיפוק ליה משום דקרבו קודם לתמיד של שחר ואמרינן (לקמן דף לד.) מניין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר דכתיב העולה עולה ראשונה וכן בפ"ק דעירובין (דף ב.) דאמר שלמיס שאחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין שנאמר ושחטו פתח אהל מועד[א] ולמה לי קרא תיפוק ליה דקודם תמיד שחטן דכיון דלא נפתחו דלתות היכל א"כ לא נשחט התמיד דאע"ג דלא כתיב ביה ושחטו פתח אהל מועד משלמיס גמרי' דלא נשחוט ליה אלא בזמן שהוא פתוח כדתנן בתמיד (דף ג:) לא היה השוחט שוחט עד שהיה שומע קול שער הגדול שנפתח מיהו יש לדחות ההיא כשנפתחו הדלתות ונשחט התמיד ושוב סוגרו דלמייס וי"ל דאיצטריך קרא למיפסל משום שחיטה דאי משום קודם התמיד ההוא בהקטרה דווקא איירי[ב] דמדומה בר"פ תמיד נשחט (פסחים דף נט.) ועוד דכולה קרא דוערך עליה העולה איירי בהקטרה[ג] ועוד אור"י דהא דאמר שלא יהא דבר קודם לתמיד היינו למזבח והכי איתא בהדיא בפ' התכלת (מנחות דף מט:) והא דלא פסלינן בשמעתא משום דהוי קודם פתיחת דלתות ההיכל[ד] וי"ל דלא מיפסל אלא בשחיטה דכתיב ושחטו אבל במליקה וקמילה לא והשתא למאי דאמרינן דהעולה עולה ראשונה אינו אלא למזבח א"כ עליה השלם כל הקרבנות נמי לא הוה אלא למזבח ותימה דאמר בפ"ק אלו דברים (פסחים דף עג.) שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם יצא לבית השריפה ואי אמרת לא בעי עקירה פסולו מחמת מאי קא הוי משום דשחטו אחר תמיד של בין הערבים וכו'[ה] הא אמרינן דלמזבח בעלמא וי"ל אם הקריב כשר אבל אסור להקריב האימורים אחר התמיד[ו] ולהכי יצא הבשר לבית השריפה ואע"ת ויעלה וילין אותו בראשו של מזבח[ז] ויש לומר דסבר כמ"ד לינה מועלת בראשו של מזבח דפלוגתא דאמוראי היא בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פז.) ודילמא הוה אמורא דאמר התם לא בעי עקירה סבר כוותיה ואם תאמר אכתי אמאי יצא לבית השריפה נשתרי בשר בזריקה דם בלא הקטרת אימורים דכיון דלא אפשר להקטירם ניתם עשאום כמי שנטמאו או שאבדו וכי הא גוונא קאמר בר"פ תמיד נשחט (פסחים דף נט.) לר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא דאמר מחוסר כפורים כל ימות השנה טובל ומייתי כפרתו אחר התמיד ואוכל בקדשים לערב וקאמר התם דמלינה בראשו של מזבח ופריך מכדי כל כמה דלא אתקטרי איבריה לא מתאכיל בשר וכו' עד שעשאום כמי שנטמאו אימוריהם או שאבדו וי"ל שאני הכא דכיון דמשכו הבעלים את ידם לא חזו מעיקרא אימוריהם להקריבה הלכך לא משתרי בשר בזריקה דם לאוהיה אבל התם כיון דהוה חזי להקריבו קודם התמיד אע"פ שהמתין עד אחר התמיד והשתא לא מצי לקרוביה אמרינן שפיר עשאום כמי שנטמאו או שאבדו אי נמי התם דשחטו וודע שמשכו הבעלים ידם אסור לזרוק הדם מדרבנן גזירה דילמא אתו להקטיר אחר התמיד ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא לית ליה הכי גזירה ולפי תירוץ זה דכל הקרבן פסול מחמת שאסור לזרוק הדם לכתחילה משום גזירה ניחא מה שמקשה ריב"ל בדפרק התכלת (מנחות דף מט:) משמע דאינו אלא למנוה ובתוספתא [פ"ד] דפסחים תניא כל הקדשים שהקריבן קודם תמיד של שחר או שעכבן אחר תמיד של בין הערבים פסולין והשתא אי אמרינן דהכא פסול דרבנן ניחא ועוד תנן בפרק תמיד נשחט (פסחים דף סג.) דקאמר ר"ש ושאר כל הזבחים ששחטן על החמץ בזמן פסח לקומץ נמי תנא דם. **ומנחה שנקמצה.** וא"ת הא אמרינן במנחות [מד, כ] וכרים תעניה [כ, כ] ומנחתם ונסכיהם בלילה. כי האי גוונא פריכא בפרק שני דתמורה [יד, ב] ומפליג בין מנחת נסכים הבאה עם הזבח לנבאה בפני עצמה.

מסורת הש"ס

ה) [עירובין נד: ב"מ טז:], ו) [ע" תוס' מגילה ז. ד"ה נאמרה], ז) [מגילה ז.], ח) מנחות ק., ט) [אלא מן אילה קאמר ר"פ בכ"ש שבע"י],

תורה אור השלם

1. לַמְנַצֵּחַ עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר מִזְמוֹר לְדָוִד: תהלים כב א

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה איפחא כו' של ימות החורף המחממת את החולה:

מוספ תוספות

א. בזמן שפתוח ולא בזמן שנעול. ריטב"א. ב. אבל משום שחיטה בעלמא לא מיפסיל כשקדם לתמיד של שחר. סס. ג. הלכך ליכא למיפסל אלא משום דנמלקה בלילה, דאי משום דקדם לתמיד של שחר לא מיפסיל מדאורייתא, אלא ימתין עד לאחר תמיד ויקרב. סס. ד. [ון]ל"ל למפסלה למליקה בלילה משום מליקת לילה, תיפוק ליה שנמלקה קודם פתיחת דלתות ההיכל שאפילו ביום פסולה. סס. ה. אלמא קרבן שנשחט אחר תמיד של בין הערבים פסול וכו', אלמא הא דדרשינן עליה השלם כל הקרבנות כולן אינו למצוה בלחוד. סס. ו. הילכך ממילא מיפסיל הזבח בלינה. תוס' הש"ס. ז. ולמחר יקטירנה לאחר תמיד של שחר, ולינה אינה פוסלת בראש המזבח. רש"י פסחים נט. ד"ה מעלה.

רבינו חננאל

שילהי דקייטא. פי' אחרית הקייץ. כלומר העולם כולו חם ואפילו תוסיף עכשיו [מעט] חמות שורף. **אישתא דסיתוא.** פי' החמות של סתיו אילולי שהיא חזקה [לא היתה] מתגברת על הקרות שיש בעולם, כמו התנור הצונן אילולי שתבעירהו בעצים הרבה ואש חזקה אינו מתחמם. **מגא** ליה שתימור החמה מפצע לכאן ולכאן שנאמר למנצח על אילת השחר, נמשל השחר באילה, מה אילה קרניה מפצילין לכאן, ולכאן כך השחר מפצע לכאן ולכאן. **ירושלמי** א"ר חנינא מאילת השחר עד שיאור המזרח אדם מהלך ד' מילין. ומשיאור המזרח עד שתנץ החמה אדם מהלך ד' מילין, שנאמר השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה ואמר לדידי חזי לי ההוא אתרא והוי ד' מילין. וכמו השחר עלה ויאיצו המלאכים, היה לו לומר כמו השחר עלה וכחב וכמו, מילה דדמיא לחברתה, כשם שמשיאיר המזרח מהלך ד' מיל [כך מאילת השחר עד שיאיר המזרח ד' מיל]. **שחטו את התמיד והוציאוהו לבית השרפה.** פי' טעו חזו תימור של לבנה ודימו שהאיר המזרח ושחטו את התמיד והיה לילה, וכתיב את הכבש אחד תעשה בבקר, לפיכך נפסל והוציאוהו לבית השרפה. ואוקימנא למתני' בזולתי יום הכפורים כי לא תמצא הלבנה עולה במזרח קרוב ליום אלא [בסוף] החדש, אבל ביום הכפורים הלבנה שוקעת שתי שעות קודם השחר. **תני אבוה דר' אבון לא זו בלבד אלא אפילו מנחה שנקמצה בלילה תישרף.** כלומר כיון שנתקדשה שלא בזמנה נפסלה, דכלי שרת מקדשין אפילו שלא בזמנם.

לא זו בלבד אמרו. תמיד שנשחט בלילה יוצא לבית הבריפה, אלא אף מליקת העוף וקמיצת מנחה. דלאו קרבן תמיד הוא דאין בתין בלילה, אם נעשו בלילה יוצא לבית הבריפה (מנחות ק).

תוס' ישנים

ריחא דבישרא. בשר שמן שקשה להמריח בו ואינו אוכלו יותר מהאוכלו. **אלא למאן דאמר לא** ניתנה לכתב בו'. מיהא כולי עלמא מודו דמתנה לכתב מדרבנן ולריכה לכתב מלה, ותנן נמי [מגילה יח, ב] קרקה על פה לא יצא, אלמא מדרבנן לריכה לכתב. וצעינן נמי תפילת מוהין בנדרין מעולגין כדאיתא במגילה [יט, ב]. **תצא לבית השריפה.** והקשה ריב"א למה לי טעמא משום פסול לילה, תיפוק ליה שנעשית לפני שחיטת תמיד דדרשינן [להלן לד, ב] העולה עולה לאשתו שלא יקדים דבר לתמיד של שחר. ואומר רבינו דדילמא לא מייתי אלא בהקטרה שלריך להקדיש הקטרת התמיד. אי נמי למלוה, כדאמרינן בפרק התכלת [מנחות מט, ב] גבי אין התמידין מעכבין המוספין, וא"ת תיפוק לי שנמלקה קודם פתיחת ההיכל ואמרינן בפרק קמא דעיבורין [ב, ב] שלמיס שאחטן קודם פתיחת ההיכל פסולין כו'. וי"ל שנפתחו בבר קודם שחיטת התמיד. אי נמי לא פסלינן אלא שלמיס דוקא דכתיב בהו פתח אהל מועד ולא עולה העוף. ואע"ג דתנן [תמיד פ"ג] אין השוחט את התמיד שוחט עד ששומע קול שער הגדול שנפתח, י"ל מדרבנן. ומנחה שנקמצה **תצא לבית השריפה.** וא"ת מאי איריא נקמלה אפילו לא נקמלה נמי, כיון שקידשה בכלי נמי אלא לבית השריפה, דתנן פרק שני דמעילה [ט, ב] קדשו בכלי הוכשר ליפסל בטבול יום וממחוסר כפורים ובלינה. י"ל דלינה דהתם מייתי בענמוד השחר אבל לינה דהכא מייתי בשקיעת החמה דכיון ששקעה החמה על הקומץ נפסל בלינה, תדע דתנן בפ"ב דמעילה בתר הכי הקומץ והלבונה והקטורת הוכשרו ליפסל בטבול יום וממחוסר כפורים ובלינה, אמאי תנא קומץ, כיון דתנא לעיל גבי מנחה, אלא ש"מ דלשמועינן גבי קומץ דבשקיעת החמה נפסל הקומץ, אי לא מימא דתנייה משום סיפא דקתני ומייתי עליו משום נותר כו', וקבבא היא דהוי נפסל בשקיעת החמה, דהא קומץ המנחה דומיא דדם דנפסל בשקיעת החמה כדאמרינן בזבחים [נו, ב] וכבמה דוכתי ובהיא (בכא) [בבא]

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ג מהלכות פסולי"מ הלכה כח]:
ו ב מיי' פ"ס מהלכות תמידין הלכה יג:

רבינו חננאל

ואותבינן עליה הא דתניא זה הכלל כל הקרב ביום קדוש ביום, כל הקרב בלילה קדוש בין ביום ובין בלילה. הנה הקרב ביום, ביום הוא שמתקדש ואינו קדוש בלילה. ודחינן דילמא אינו קדוש בלילה ליקרב (ביום) אבל קדוש בלילה ונפסל. וגרסינן בתמורה בתחילת יש בקרבנות היחיד וכו', ומנחתם ונסכיהם בלילה, כלומר כשרין אפילו בלילה. ואקשינן ונסכין מי קריבין בלילה, והתניא אין לי אלא דברים שדרכן להיקרב בלילה, כגון איברים ופדרים שמעלין ומקטירין מבוא השמש, ומתעכלין והולכין כל הלילה, דברים שדרכן להקריב ביום כגון הקומץ והלבונה כו'. אמר רב פפא נזדמנו לו נסכין הבאין בפני עצמן מקדישן ומקריבן בלילה. תניא נמי הכי כל הקרב ביום קדוש ביום כו'. אמר רב אדא בר אהבה (רעולת) [ועלות] השחר פוסלת בהן באיברים. מתיב רב זירא סידר את הלחם ואת הבזיכין אחר שבת והקטיר את הבזיכין בשבת כיצד יעשה יניחנו הלחם על השלחן לשבת הבאה. שאפילו הוא על השלחן אין בכך כלום. ואם תאמר כלי שרת מקדשין שלא בזמנם יקדיש הלחם ויפסל, ולמה הוא כשר לשבת הבאה. ועמדה התיובתא. ופרקינן לילה אין מחוסר זמן, לפיכך נקדש ונפסל, יום מחוסר זמן. פי' כתיב ביום השבת ביום השבת יערכנו וכיון שעבר השבת ולא ערכו אלא למחר ביום ראשון, נעשה מחוסר זמן ולא קדש כלל. אלא מניחו בשלחן וכשיגיע השבת נמצא כאילו עכשיו ערכו ובשבת אחרת הפרקן. ואקשינן כיון שאמרת הלילה אינו מחוסר זמן, וכל דבר שמצותו ביום והקדים ונתנו בכלי שרת בלילה נקדש ונפסל, כי מטו לילי שבת יקדיש השלחן הלחם ויפסל. ודחי רבינא כגון שקדם וסילקו קודם ביאת השמש ערב שבת וחזר וסידרו בשבת. רב אשי אמר כיון שסידרו כו'. זה הכלל היה במקדש כו'.

תוס' ישנים

ניהדריה והדר נקמצה. וא"ת נהי דכלי שרת אין מקדשין אלא בזמנם מכל מקום [כיון] שנתקדשה בכלי שרת מצעוד יום לגמר לא תיפסל בקמיצת לילה לרבנן דבן בתירא בפ"ק דמנחות (ו, ה) דלית לה יחזור ויקמוץ. י"ל דהיכא דלא נתקדשה מצעוד יום מיסח פריך שפיר, דכאילו קמלה בעודה תולין הוי. ועוד אפילו נתקדשה מצעוד יום משובה בלילה מיסח כמנחה בכלי חול הוא ואינה ראויה להתקדש בלילה. **והקטיר את הבזיכין בשבת פסולה.** פירוש הקטירתו פסולה ולא הותר כלל הלחם עי"י הקטרת הבזיכין. אבל בפירוש ר"ח לא גרס פסולה. אבל אחי שפיר דלפרשים. **נעשה כמי שסידרו הקוף ולא מיפסל בהכי.** וא"ת מדאמרינן בסוף לולב וערבה [סוכה מח, ב] גבי כמעשהו בחול כו' שהיו מניחין מים לניסוך בחצים שאינה מקודשת, ופריך בגמרא [מט, ב] ומיתי במקודשת אמר זעירי זאת אומרת כלי שרת מקדשין שלא מדעת, ואי אייתי ליה מאתמול [ו]איפסל להו בלינה, ואיתא דאפילו בלינה הלא אין כלי שרת מקדשים שלא בזמנם וכי מטי בי שמשי ליטול כמו שסילדו הקוף כיון שלא נתנם בזמנם כדאמרינן הכא. וי"ל דקסבירא ליה לרב אחי דבר כשאר אמוראי דהתם. אי נמי הוא"ל ואם מגלין לזרוק אותו יום כגון אם היה המג גם בחוצו יום היו מתקדשות כי מטא בי שמשי לא ליטול כמו שסילדו הקוף כמו בלחם הפנים שכשנתנם סם לא היה זמנם כלל. אי נמי שאני גבי לחם הפנים שלריך כאן ובגדי כהונה לסדרו וכיון שנעשה שלא כדין הוי כאילו סידרו הקוף, אבל גבי מים יכול לבטיחם זר בכלי שרת, וכן גבי מנחה יכול לד לקדשה בכלי שרת דמקמיצה [ואילך] מצות כהונה, ולכך לא הוי כמו שסידרו הקוף. ואין להקשות על הא דאמרינן הכא כלי שרת [אין] מקדשין שלא בזמנם מדאמרינן במנחות בפרק ר' ישמעאל [עב, ב] דאפילו שמי הלחם דוחה שבת דלקסבר תנוי מקדש ואי אפי' (מהא) [להו מתמול] בתנור [ו]איפסלו להו בלינה, וכן במנחות פרק התכלת [נח, ב] קאמר על מחבת בזמן מלגמד שטעונה כלי ואי אפי' (ליה) מאתמול [ו]איפסל בלינה, ואמה ידמו שבת בשבל זה והלא נעשה כמי שסדרו הקוף כי מטי בי שמשי, דהא לאו קוראי הוא, דכיון [שדיינן] מן הסורה ליתנם בכלי שרת בפחייה ס"ל מקדש לה מעוד בדין כמו בזמנם ויפסלו בלינה. אבל קשה מדאמרינן בפרק שתי הלחם [מנחות לה, ב] רבי יהודה סבר בחול אמסמיכהו דקלפו ליה ס"ל דרך חול קלפיתו ליה אף כי היום יקדש בכלי אפיסלו ליה בלינה והיה לכם לדחות שבת בפחייתו, ואיך נפסל בלינה הלא כיון שאין זמנו אלא בשבת אין נפסל בלינה. וי"ל דלדבריהם שאתם סובריה שדינו לאתות מעבר שבת, לדידי שאני מובר שדינו ליתנו בכלי שרת מיד שנאפתה אפיסלו ליה בלינה. ה"ר אלחנן וכן רבינו. **בל המיסח רגליו טעון טבילה.** בהכן המשמש בגדי המקדש מייבי הוצלכך לסלר רגליו בתמצע היום, דאי בתחילה בכניסתו לעזרה תנן בסמוך דבגלאו הכי לריך טבילה. **אבל קידוש ידים מאי טעמא.** דמיסך רגליו דבר מיאוס הוא מאד ולריך לקדש ידיו ורגליו, אבל מטיל מים אין זה דבר מיאוס כל כך, דאמר בברכות [כג, ב] דאפילו בשעה שמטיל מים יכול לאחוז ספר תורה בידו.

מסורת הש"ס

פסח בין לזמן בין שלא לזמן פטור ומפרש טעמא בגמ' (שם סד.) דבזמן דמיחייב לזבח [א] לא מיחייב לזבחים ומאי אילטריך להאוא טעמא מיפוק ליה דפטור משום דזבחים פסולין הן כיון דשחטן בזמן פסח דהוי בתר תמיד של בין הערבים כי היכי דפטר התם פסח שחטו במועד לשמו על החמץ משום דזבח פסול הוא [ב] אבל למאי דפריש דכשנשחט הזבח קודם התמיד של שחר או אחר תמיד של בין הערבים שאסרו חכמים לזרוק הדם משום גזירה וממילא מיפסל זיבחא הוה ניחא אבל לשון התוספתא משמע דאפילו אם זרק הדם בדיעבד ועשה כל מצותו אפילו הכי פסולין דקתני שהקריבן ולא קתני ששחטן ואי מדרבנן אמאי פסולין ורבא דפסולין דקתמר היינו הבשר מלאכול אבל בעלים נתכפרו דלאשכחן כי האי גוונא בפ"ב דזבחים (דף כו:) נתנו על גבי הכבש שלא כנגד היסוד וכו' עד פסול ואמר שמואל פסול הבשר אבל בעלים נתכפרו והיה נראה לדקדק דלא מיפסל אחר התמיד כדתנן בפ"פ מי שהיה טמא (פסחים דף לא.) פסח שנתערב בבכור אם חבורת כהנים יאכלו [ג] ונתערב מחיים קאמר מדפריך עלה בגמ' והא אין מביאין קדשים לבית הפסול [ד] אלמא לא מיפסיל אחר תמיד [ה] מיהו מלינו לדחות דפסח דהתם היינו מותר פסח דהוי שלמים ושחט להו קודם לתמיד של בין הערבים [ו] והא דפריך והא אין מביאין קדשים לבית הפסול היינו שממעט באכילת מותר פסח שנאכל לזרים ואוכלו כבכורים שאינן נאכלים אלא לכהנים והוה לן למימר יהרא ולשון חבורה קשה דמשמע פסח ממש שנתמנן עליו חבורות חבורות ועוד אמר בפרק האשה בפסחים (דף פח:) גבי ה' שנתערבו עורות פסחיהן ונמלא יבלא באחד מהן כו' דפטורין מלעשות פסח שני משום דלא אפשר ופריך לייתי פסח וליתני בשלמים ומאי קושיא לישני משום דאפילו פסח שני זמניה בתר תמיד דכתיב ביה בין הערבים כמו פסח ראשון ועוד דלא חשיב להא התם בפרק מי שהיה טמא (שם דף לא.) בדברים שבין ראשון לשני וא"כ לא אפשר לאתנויי בשלמים דפסולין אחר תמיד של בין הערבים וליכא למימר משום דאתי עשה דפסח שיש בו כרת ודחי עשה דהשלמה דלית ביה כרת כדאמר בר"פ תמיד נשחט (שם עו.) דהא ליכא הכא כרת דבכל חדא וחדא מיניהו איכא למימר שמא הוא מן הרוב שבבר יצאו ומיהו אפילו לא יהא נפסל אחר התמיד קשה דמ"מ לכתחילה אסור מדאורייתא [ז] ואי אמרינן דפסח שני מצי לאקדומיה לתמיד כיון דלא כתיב בערב אלא בין הערבים דהיינו טעמא דפסח דאשון קרב אחר התמיד דדרשינן יאותר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו אלא בין הערבים [ח] אבל פסח שני הי מיניהו דבעי קדיש ועביד בריאה והא דלא חשיב בהדי דבריס שבין ראשון לשני יש לומר תנא ושייר דהא נמי שייר כרת דאיכא למ"ד [ט] נשים בראשון חובה בשני רשות אז ניחא הא דפריך לייתי וליתני:

נהדריה ונקמצה ביממא וכו' כלי שרת מקדשין שלא בזמנו.

קשה מגליה דמקדשי שלא בזמנו והא לא קתני אלא נקמצה וכיון דאמו מוסיפין על הברייתא שיקדש הקומץ א"כ נוסיף נמי ויניחא דמיירי שהקטיר הקומץ בלילה ולהכי תנא לבית השריפה אבל משום קידוש קומץ לחודיה לא הוי אמרינן תנא לבית השריפה וי"ל אי מיירי כשנקמלה וקידש קומליה ומו לא אז קאמר שפיר ולא זו בלבד דכמיש ביה בהדיא ביום זבחכם יאכל אלא אפילו אליבא דלמיש לזבח אכן מיני דמיש אלא אפילו נקמלה וקדש הקומץ בלילה דאע"ג דלא כתיב בה ביום בהדיא תנא לבית השריפה אבל אי הוה אמרינן דהקטיר קומלה איפכא מיבעיא ליה דטפי פשיטא לן דהקטרת קומץ ביום ממליקה דכתיב זאת התורה לעולה למנחה וגו' וכתיב בתריה ביום צוותו להקריב ועיקר לשון הקרבה היינו הקטרה ומיהו בתוס דחק רש"י לפרש כן דבקידוש קומץ איירי דאיכא למימר דלא אלא המנחה נתקדשה בכלי ונקמלה בלילה ופריך ונהדר הקומץ לדוכתה ונהדר ונקמלה ביממא ומשני כיון דהמנחה נתקדשה בכלי נפסלת בעמוד השחר כדין כל קידוש כלי [ח] וק"ל דלא נקמלה נמי תנא לבית השריפה כיון דנתקדשה בכלי [ט] וי"ל אי לא נקמלה לא תנא לבית השריפה בלילה עד שתיפסל בעמוד השחר אבל בשתא דנקמלה בלילה תנא לאלתר לבית השריפה וא"ל אי לא אמרינן נמי הכי לעיל כיון שקידשו שלא כמלותו נעשה כמו שנתנו שם הקוף יש לומר דהתם נתכוון לקדש שבסבור היה שהוא יום דומיא דמתניתין שעלה מאור הלבנה וכו' אבל הכא כיון דבכוונה עשה וידע שסידרו שלא כמלותו נעשה כמו שסידרו הקוף:

מצוה

הוא תני לה. להא [ו] מתניתין והוא אמר לה האי תירוצא מדעתו: **כלי שרת מקדשין שלא בזמנו.** והקומץ טעון ממן כלי וכיון שקידש הקומץ בכלי לשם קומץ אינו חוזר להיות טבל כמנחה שלא נקמלה ועל כרחיה מאחר שזה קרוי קומץ אינך הוו שירים: **כל הקרב ביום.** כגון המנחות [ב] והלבונה והדם והקטורת: **קדוש.** בכלי שרת ביום ויקדש קדושת הגוף: **כל הקרב בלילה.** כגון מנחת נסכים דאמר מר (מנחות מד:) ומנחתם ונסכיהם אפילו בלילה: **קדוש.** בכלי שרת קדושת הגוף אם נתנו בהן בלילה: **קתני מיהת כל הקרב ביום קדוש ביום אבל בלילה לא.** אינו קדוש: **ליקרב.** להיות כשר ליקרב אבל קדוש ליפסל מתיב רבי זירא [ג] בסידר את הלחם ואת הבזיכין אחר השבת והקטיר את הבזיכין בשבת פסולה כיצד יעשה יניחנו לשבת הבאה [ד] שאפילו עמדה על השלחן ימים רבים אין בכך כלום ואמאי תקדוש ותיפסל אמר רבא מאן דקא מותיב שפיר קא מותיב ואבוה דר' אבין נמי מתניתא קאמר וקסבר [ה] לילה אין מחוסר זמן יום מחוסר זמן כי מטי בי שמשי תקדוש ותפסול אמר [ו] רבינא שקדם וסלקו מר זוטרא ואיתימא רב אשי אמר אפילו תימא בשלא קדם וסלקו כיון שסדרו שלא כמצותו נעשה כמו שסדרו הקוף: זה הכלל היה במקדש: בשלמא רגלים משום ניצוצות אלא ידים מאי טעמא אמר רבי אבא זאת אומרת

מצוה

והקטיר הבזיכין בשבת כילד יעשה וכו' ורבותא הוא דנקיט אע"ג דהקטיר הבזיכין בשבת כמו שרגילין לעשות יביא בזיכין אחרים ויסדר עם הלחם]: **כילד יעשה יניחנו.** על השלחן עד שבת הבאה: **ויקדוש ויפסל.** כיון דכלי שרת מקדשין שלא בזמנו ליפסל ויקדש השלחן את הלחם מאחר בשבת ליפסול בסידור שלא בזמנו: **אמר רבא האי דקא מוסיב שפיר קא מוסיב ואבוה דרבי אבין.** דמותבי ליה מייניה לאו אמעמתא דאמוראי אמר דיימות דאיתותב אלא מתניתא דאמוראי אמר דיימות דאיתותב אלא מתניתא תנא ולריכין אנו לייחס דלא ליקשו מתניתא אהדדי ותרלינהו הכי קסבר תנא דאבוה דר' אבין בלילה לא הוי מסרון זמן הוא"ל והיתה רואיה ליקדש בכלי שרת שחרית הלכך כלי שרת מקדשין הקומץ בלילה: **אבל יום מחוסר זמן.** דבר שאין זמנו היום עד מחר והרי הוא מחוסר זמן יום שלם הוי חסרון זמן וכ"ש זה שאינו זמנו לקדש עד יום השבת: **כי מטי בי שמשי.** דלילי שבת שהיא רואיה לקדש מחר מקדש על השלחן דקאמרת לילה אין ממחוסר זמן ומיפסל משום סידור לילה ולשחריה נפסל בלינה: **שקדם וסילקו.** סמוך לחשיכה ערב שבת: **שלא כמלותו.** בחסרון זמן: **נעשה כמו שסידרו הקוף.** שלא מדעתו שהרי נסדר קודם ליל שבת עם הלחם בשעה שהוא מחוסר זמן [ג] דלא דמי לקומץ שנקמץ בלילה ולחם שנסדר בליל שבת דלאו מחוסר זמן הוא וקדוש ליפסל [ד] (ועתה בשבת כשמגיע זמן עריכת לחם הפנים יכנס שחרית ויסלק ויסדר שנית) וכשמגיע זמנו אין השלחן מקדשו עד שיסלקנו ממנו ויחזור ויסדרנו

מצוה

גליון הש"ם

תוס' ד"ה אלא אפי' עולת העוף שנמלקה וכו'. והא דפריך והא אין מביאין קדשים לבית הפסול. עיין מעבה למלך פ"ח ה"ג מהל' תמידין ומוספין"

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכל הקרב בלילה קדוש בין ביום ובין בלילה כו' כל"ל ותיבות קדוש בלילה וכל הקרב בין ביום ובין בלילה נמחק: **(ב)** רש"י ד"ה כל הקרב ביום כגון המנחות. נ"ב עיין ר"פ שני דתמורה דפריך מנחות אמנחות ומשני ליה: **(ג)** ד"ה נעשה כמו כו' בשעה שהוא מחוסר זמן ועתה בשבת כשמגיע זמנו אין השלחן מקדשו עד שיסלקנו ממנו ויחזור ויסדרנו והכהן יכנס בשבת שחרית ויסלקנו ויסדרנו בלא דמי לקומץ שנקמץ בלילה ולחם שנסדר בליל שבת דמחוסר זמן הוא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' וכל הקרב בלילה קדוש בלילה. נ"ב לפרש"י דמנחת נסכים היא הא נמי קדוש בין ביום ובין בלילה ועיין יד דוד שהרגיש מזה ולא רלה דבתמורה י"ל ע"ב הגי' וכל הקרב בלילה קדוש בין ביום ובין בלילה וא"כ לק תרי בני ניעבו וא"ל לבנה הג' דקרב ביום ובלילה קדוש בין ביום ובין בלילה דכ"ש הוא מקרב בלילה וזה ברור ופשוט ולכן אין לתפיס מה דכתן ובמנחות דף ק ע"א ובתמורה דף יד ע"א גרסי' מלגת בני כי הטיקר כהני' בתמורה דף יד ע"ב:

מוסף תוספות

א. דהיינו פסח בארבעה עשר. רש"י שם סד. ד"ה לומר. ב. דפסח שלא בזמנו לשמו פסול, והויא לה שחיטה שאינה ראויה. שם סג. ד"ה ומעוד. ג. אם כל החבורה כולה כהנים היו יאכלו את כולם בו בלילה, ויקרב פסח לשם פסח כל מקום שהוא, והבכורות לשם בכור בכל מקום שהן. שם לח. ד"ה ר"ש. ד. דממעט בזומן אכילת הבשר ושורפו לנותר עד בקר שלא בדין משום ספק פסח, והוה ליה למימר יראנו, שדין הבכור לשני ימים ולילה אחד. שם: ד"ה ומא. ה. [דהא] זמן שחיטת פסח אחר תמיד הוא, ואפי' הכי לא מיפסיל הבכור. תוס' מנחות מט: ו. [ז]כיון דאיכא איסורא דאורייתא היכי מקריבין לכתחילה, ואין לומר דמשום ספיקת פסח דחי ליה איסורא דאורייתא. שם. ז. דין הוא שיאחור הפסח שנאמר בו בערב ובין הערבים וכו', לתמיד שלא נאמר בו אלא את הכבש השני תעשה בין הערבים. רש"י פסחים נט. ד"ה יאחור. ח. [ד]תנן בפ"ב דמעילה [ט.] קדשו בכלי הוכשרו ליפסל וכו' בלינה. ריטב"א. ט. [ו]מאי אירייא נקמצה. תוס' הרא"ש.

מצוה לשפשף. בידו ניצוצות של מי רגליים הניתזין על רגליו שלא יגע בהן חוץ וגרגה כברות שפכה שאין מי רגליו מקלחין אלא שותתין וכרות שפכה אינו מוליך וימרו על בניו שאינם שלו: **במקומה.** בנקב פי הטבעת אסור זה לקרות ק"ש: **ידיו בגיס הכסא.** מחיצה מפסקת וגיס הכסא לפנים מהמחיצה וזה הכניס ידיו דרך חור שבמחיצה: **ורב חסדא אמר אסור.** משום כל עצמותי תאמרנה וגו' (תהלים לה) טעמא משום כל עצמותי אבל משום זוהמת הריח לא וקשיא לרב פפא מתרוייהו: **במקומה נפיש זוהמא.** שהמה היא שלא יגעה לאויר ולא נתפזר ריחה: **הלכה כמעודה.** כלומר הלכה זו אמרו בהלכות מעודה: **אדם.** שיצא מתוך המעודה להשתין מים נוטל ידו אחת אותה ששפשף בה גילוחות: **והפליג.** שהה: **נוטל שני ידיו.** דכיון שהפליג שעה אחת או שתים הסיח דעתו מסעודתו ולא מזהר לשמור ידיו והן עסקניות: **לא יעול מבחוץ.** שלא יאמרו עליו לא נטל: **ומחזיר הטפיח על האורחין.** ה"ג לה בתוספתא דברכות [פ"ד]. טפיח פך שיוקלין ממנו מים על הידים מחזירו על האורחים המסובין והשמש מחזירו עליהן ואומר יש בכם הצריך ליטול ואין זאת אלא להודיע שנטל זה [1] שהכניס את ידיו: **לא אמרן.** דלא יעול מבחוץ אלא שאינו צריך עוד לאכול אלא לשתות הוא נכנס שהיו רגילין להחריף לשתות בשתיה אחר המזון ומיהו צריך ליטול שמא יתן פרוסה לתוך פיו: **מידע ידיע דאינגא דעביה.** ולא חשדי ליה: **מתני' לעבודה.** לאו דוקא דאין אדם נכנס לעזרה עד שיטבול וטעמא מפרש בגמרא: **חמש טבילות וכו'.** יליף לה בגמרא [2]: **על בית הפרוה.** על גג לשכת בית הפרוה: **חוץ מזו.** הרחשונה שאינה באה מוכה ליום הכפורים דהא כל יומא נמי איתא לאבל בטבילות הבאות מוכה ליום"כ כתיב בהן במקום קדש בעניינא דאחרי מות [3]: **גמ' טבילה זו.** של כל שחרית למה לטהור: **ומה המשנה מקודש וכו'.** כהן גדול בחמש עבודות ביום"כ המשתמש ממוך לפנים ומפנים לחוץ שאין המקומות קדש ועל שניהן עונש כרת הנכנס בטומאה: **טעון טבילה.** בין עבודה לעבודה כדיליף בפרקין (דף לב.) וזה הבא מביתו לעזרה שהוא מחול אל הקדש וכו': **סרך טבילה היא זו.** אין כאן מוכה מן התורה אלא לסרך ולתפוש בשם טבילה כדי לעלות על לב שאין טבילה אלא לטמאין ולתת ללבו אם יש טומאה עליו ויזכור טומאה ישנה שיש עליו ושכחה ויפרוש מלבא לעזרה היום עד שיעריב שמשו אחר הטבילה ולא יעבוד היום: בחמולי

מצוה לשפשף. תימה אמאי צריך לשפשף והא מסתמא קיימא לן [1] כרבנן דר"ל דאסור לאחוז באמה ואמרו ליה רבנן והלא ניצוצות ניתזין על רגליו וכו' אלמא דבשאוחז באמה אין ניצוצות ניתזין על רגליו וי"ל דעפ"כ אי אפשר שלא יהו מעט ניתזין על רגליו דזימנין מישתלי ולאו אדעתיה לאחוז באמה עד לבסוף אי נמי דרבנן מודו לבסוף לדברי ר"ל [2] מדע דבפ' כל היד (נדה דף יב.) פריך אשמואל דאמר ליה לרב יהודה שינגא לאחוז באמה והתניא ר"ל אומר כל האוחז וכו' וכן בפרק כירה (שבת דף מא.) ואי רבנן פליגי מאי פריך מיהו יש לדחות זה דאפילו רבנן לא שרו אלא שלא יוציא לעז על בניו הא לאו הכי [3] לא והיה דכירה לאו משום הכי הוה והא דרב יהודה אאיגרא הוה קאי ומשתין למטה וליכא למימר משום ניצוצות אלא משום לכלוך הכותל [4] ומשום האי מילתא לא הוו שרו רבנן מיהו יש להביא ראיה מדאמרינן פרק כיצד מברכין (ברכות דף מ.) אין מי רגליים כליס אלא ביושבה [5] ובעפר תימוה [6] אפילו בעמידה וכו' אבל אוחז באמה לא קאמר דאע"ג דמסתמא כמו כן כליס [7] ואמרינן נמי בפרק כל היד (נדה דף נח:) ג' שנאתי וכו' ותשיב אוחז באמה ומשתין ולא הוחזר שם ר"ל אלא ש"מ דחזרו רבנן והודו לר"ל ואע"ג דלא אשכחן בהדיא לא במשנה ולא בברייתא שחזרו יש לומר כן וה"נ אשכחן בפרק כל היד (שם דף יג:) אמילתא אחריתי דקאמר ר' טרפון תקנך ידו על טיבורו פי' על שגגו באמתא אמרו לו יש לו קוץ ואין לו יעבר מיהו אמי אמר להם מוטב יוציא לעז על בניו שהן ממזרים ואל ירהה רשע שעה אחת לפני המקום ואמאי לא אמר להו מצוה לשפשף וי"ל אם לא יאחוז באמה בלא מז יהיה רוב ניצוצות ניתזים על רגליו ואפילו אם משפשף יהא מיכר ויוציא לעז על בניו וגם יש לו טורח לשפשף הכל ומניח [8]: **אין אדם נכנס לעבודה אפילו טהור עד שהוא טובל.** לאו דוקא לעבודה אלא אפילו לשמיטה דלאו עבודה היא מוכח לקמן דבעי טבילה ואפילו בלאו עבודה רק שנכנס לעזרה וכן מוכיח בירושלמי דקאמר לא סוף דבר לעבודה אלא אפילו שלא לעבודה וכן מוכח לקמן דאמר אמרא אפרט בסמוך:

ומה המשנה בין קדש לקדש בו'. מימה לי איכא למפרך מה לתמה שכן רוצה לעבוד עבודה אבל טהור הנכנס שלא לעבודה מגיין וי"ל דודאי הק"ו אינו אלא בטהור הנכנס כדי לעבוד אלא דמדרבנן גזרו אפילו בנכנס שלא לעבוד גזירה שמא יעבוד וא"ת אכתי ליפרך מה ליום הכפורים כשהוא משנה מקודש לקודש שכן טובל במקום קדוש די"ל דבשאר ימות השנה נמי יטבול במקום קדוש מהאי דינא אבל קשה אם כן כי קאמר בסמוך במאי קא מיפלגי ליימא דבהא פליגי דלבן זומא טביל במקום קדוש ור' יהודה לא ועוד דאכתי איכא למפרך מה ליום הכפורים שהוא חמור שלא הוכשרה עבודת יום בכהן הדיוט אלא בכהן גדול או ליפרך שכן מרובה כפרתו של היום [1] כדפריך בפ"ק דשבועות (דף ט.) פירכות דאדרבה אלימי אליס לק"ו ע"י כך ונכנס אותן חומרי בק"ו ונימא הכי ומה המשנה מקודש לקודש אע"פ שטבל כבר טבילה חשובה במקום קדוש ואע"פ שהוא כהן גדול דקדוש טפי ואע"פ שהוטלה עליו כל עבודת היום וזריז וחיר טפי מתוך כך ומחמת שכפרת היום מרובה אפ"ה צריך טבילה המשנה מחול לקודש לא כ"ש והאי דלא טביל במקום קדוש סברא הוא כיון דאכתי לא נתקדש בגבורי קודש שיטבול בחול: רבי

ששם מצורעין וטבלין מפוש דדישי בטומאה אבל שאר אדם לא, מכלל דר' יהודה מצריך לטבול שאר אדם אפילו אין שם עבודה. ואומר רבינו דכל אדם המחייב רבי יהודה לטבול מחייב רבי יהודה לטבול מחייבי שם שם כעין עבודה דהכנסת ידים לבהונות כגון סמיכה ונעשה שבעלים ונכנסין לסמוך או לקריאה והנחה דביכורים, ופיאה במקלת (רבינו) [דבעי] (ו)פשיטא לן דמסכחת לן בכל אדם כגון מכנים ידיו לשחוט. והא דאמר בירושלמי [פ"ש ה"ג] לא סוף דבר לעבודה, הכי פירושו, לא סוף דבר לעבודה גמורה [אלא] (ו)אפילו לשמן בהונות וסמיכה צריך. ומה המשנה מקודש לקודש בו'. פירש בקונטרס דיינו ממקום קדוש למקום קדוש. וקשה והא דיינו דמסיק כתר הכי ממקום שעונש כרת למקום [כו'] ותרי זימני לשה לן, ושל ליפשא דמקדש לקדש לא משמע הכי דהוה ליה למימר בין קדש לקדש. על כן נראה לרבינו דמקדש לקדש דיינו שמשנה מבגדי קדש לבגדי קדש דהיינו מבגדי זהב לבגדי לבן ומבגדי לבן לבגדי זהב. **אמר להם** קל וחומר ומה המשנה בו'. פירש לריב"ן (דמפרש) לבן זומא דמסיק ליה מק"ו ליעבי שני קידושין ולחמריה כמו כהן גדול ביום"כ. גר'. ושמא אין זה אלא גילוי מילתא בעלמא. מיהו לפי' הקונטרס דגרס מקדש לקדש לא מבגדי קדש קלי ניחא דלא היו הקידושין אלא לוקך פשעה ולבישה. ומיהו למה שפירש לקמן דבן זומא לא מצטרף טבילה מן התורה אלא בכהן שלובש בגדי קדש, ובלא לא מיצטרף אלא לוקך פשעה ולבישה. ומיהו למה שלא צריך שני קידושין אלא מכל מקום לא אפשר דאם לא בגדי קדש, אם לא נאמר שנלמד שאר אדם מכהן גדול וכהן שלובש בגדי קדש גילף מהיקשא דשאר אדם לענין שלא לעצור שני קידושין.

מצוה לשפשף מסייע ליה לרבי אמי דאמר רבי אמי אסור לאדם שיצא בציצוצות שעל גבי רגליו מפני שנראה כברות שפכה ומוציא לעז על בניו שהן ממזרים אמר רב פפא [1]צואה במקומה א] אסור לקרות ק"ש היכי דמי אי דנראית פשיטא אי דלא נראית [2]לא ניתנה תורה למלאכי השרת לא צריכא דיושב ונראית עומד ואינה נראית ומאי שנא מצואה על בשרו [3]דאיתמר [4]צואה על בשרו אם שהיו ידיו בבית הכסא רב הונא אמר מותר לקרות ק"ש ורב חסדא אמר אסור לקרות ק"ש במקומה נפיש זוהמא שלא במקומה לא נפיש זוהמא ת"ר [5]הלכה בסעודה אדם יוצא להשתין מים נוטל ידו אחת ונכנס דיבר עם חבירו והפליג נוטל שתי ידיו ונכנס וכשהוא נוטל לא יטול מבחוץ ויכנס מפני חשד אלא נכנס ויושב במקומו ונוטל שתי ידיו ומחזיר הטפיח על האורחין א"ר חסדא לא אמרן אלא לשתות [6]אבל לאכול נוטל מבחוץ ונכנס דמידע ידיע דאנינא דעתיה אמר רב נחמן בר יצחק ואנא אפילו לשתות נמי מידע ידעי דאנינא דעתאי: **מתני'** [7]אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אפילו טהור עד שיטבול [8]חמש טבילות ועשרה קדושין טובל כ"ג ומקדש בו ביום [9]וכולן בקדש על בית הפרוה חוץ מזו בלבד פרסו של בוץ בינו לבין העם [10](קידש ידיו ורגליו): **גמ'** [11]שאלו את בן זומא טבילה זו למה אמר להם ומה המשנה מקודש לקודש וממקום שענוש כרת למקום שענוש כרת טעון טבילה המשנה מחול לקודש וממקום שאין ענוש כרת למקום שענוש כרת אינו דין שטעון טבילה רבי יהודה אומר [12]סרך טבילה היא זו כדי שיזכור טומאה ישנה שבידו ויפרוש במאי קא מיפלגי באחולי

[1] כרבנן דר"ל דאסור לאחוז באמה ואמרו ליה רבנן והלא ניצוצות ניתזין על רגליו וכו' אלמא דבשאוחז באמה אין ניצוצות ניתזין על רגליו וי"ל דעפ"כ אי אפשר שלא יהו מעט ניתזין על רגליו דזימנין מישתלי ולאו אדעתיה לאחוז באמה עד לבסוף אי נמי דרבנן מודו לבסוף לדברי ר"ל [2] מדע דבפ' כל היד (נדה דף יב.) פריך אשמואל דאמר ליה לרב יהודה שינגא לאחוז באמה והתניא ר"ל אומר כל האוחז וכו' וכן בפרק כירה (שבת דף מא.) ואי רבנן פליגי מאי פריך מיהו יש לדחות זה דאפילו רבנן לא שרו אלא שלא יוציא לעז על בניו הא לאו הכי [3] לא והיה דכירה לאו משום הכי הוה והא דרב יהודה אאיגרא הוה קאי ומשתין למטה וליכא למימר משום ניצוצות אלא משום לכלוך הכותל [4] ומשום האי מילתא לא הוו שרו רבנן מיהו יש להביא ראיה מדאמרינן פרק כיצד מברכין (ברכות דף מ.) אין מי רגליים כליס אלא ביושבה [5] ובעפר תימוה [6] אפילו בעמידה וכו' אבל אוחז באמה לא קאמר דאע"ג דמסתמא כמו כן כליס [7] ואמרינן נמי בפרק כל היד (נדה דף נח:) ג' שנאתי וכו' ותשיב אוחז באמה ומשתין ולא הוחזר שם ר"ל אלא ש"מ דחזרו רבנן והודו לר"ל ואע"ג דלא אשכחן בהדיא לא במשנה ולא בברייתא שחזרו יש לומר כן וה"נ אשכחן בפרק כל היד (שם דף יג:) אמילתא אחריתי דקאמר ר' טרפון תקנך ידו על טיבורו פי' על שגגו באמתא אמרו לו יש לו קוץ ואין לו יעבר מיהו אמי אמר להם מוטב יוציא לעז על בניו שהן ממזרים ואל ירהה רשע שעה אחת לפני המקום ואמאי לא אמר להו מצוה לשפשף וי"ל אם לא יאחוז באמה בלא מז יהיה רוב ניצוצות ניתזים על רגליו ואפילו אם משפשף יהא מיכר ויוציא לעז על בניו וגם יש לו טורח לשפשף הכל ומניח [8]: **אין אדם נכנס לעבודה אפילו טהור עד שהוא טובל.** לאו דוקא לעבודה אלא אפילו לשמיטה דלאו עבודה היא מוכח לקמן דבעי טבילה ואפילו בלאו עבודה רק שנכנס לעזרה וכן מוכיח בירושלמי דקאמר לא סוף דבר לעבודה אלא אפילו שלא לעבודה

[1] ר"ל דס"מ דיטול ליטול מבחוץ לשעודת אפילה. [2] נראה דכל"ל.

[1] ז א ב מיי' פ"ג מהלכות ק"ש הלכה יא [טור ס"ש ס"א סי' עו סעיף ה רב אלפס ברכות פ"ג דף יח:]: ח ג ד מיי' פ"ז מהלכות ברכות הל' ח [טוש"ע א"ח סי' קע סעיף ג רב אלפס סוף פ"ח דברכות דף מו:]: ט ה מיי' פ"ב מהלכות ביאת מקדש הלכה ד: י ו מיי' פ"ב מהל' עבודת יום"כ הלכה ב: יא ז ח מיי' שם הלכה ג:

רבינו חננאל

ואוקימנא המטיל מים צריך קידוש ידים משום דמצוה לשפשף הניצוצות הניתזין על רגליו כשמשתין. ורגליו משום הניצוצות עצמן. ואיסורא נמי איכא מפני שנראה כאילו מי רגליים אינן יוצאין בקילוח אלא בשתיתה כברות שפכה, לפיכך ניתזות הניצוצות על רגליו, ומי שהוא כרות אינו מוליך, ונמצא מוציא לעז על בניו שהן ממזרין. אמר רב פפא צואה במקומה. כלומר [במקום] הטנופת בחורו של אדם שיוצאה ממנו, אפילו אם אינה נראית אלא כשיושב לעשות צרכיו, אסור לקרות קרית שמע בנגדה משום דנפיש זוהמא ולא דמיא לצואה על בשרו. ת"ר הלכה בסעודה אדם יוצא להשתין נוטל ידו אחת ונכנס. דיבר עם חבירו והפליג נוטל שתי ידיו ונכנס. הני מילי לסעודת אכילה[6], אבל לשתייה נכנס וישב במקומו ואחר כך נוטל ידיו. [**מתני'**] אין אדם נכנס לעבודה אפילו הוא טהור עד שטובל כו'. שאלו לבן זומא כיון שהוא טהור טבילה זו למה. אמר להם ומה כהן גדול ביום הכפורים שטבל ועשה תמיד של שחר, כשיבא לעשות עבודת היום, הוא טובל עוד טבילה אחרת מפני שצריך טבילה. 3) (והנכנס לעבודה מתחילה אינו דין שצריך טבילה). ור' יהודה אומר סרך טבילה זו. כלומר, מנהג החמירו עליו כדי שישים בלבו ואולי יזכור שיש בידו טומאה ויפרוש.

תוס' ישנים

מצוה לשפשף. אומר ר"מ כי מכאן יש ללמוד שהנכנס להשמין מים אין צריך ליטול ידיו אם לא שיפשף, ואם שיפשף מיהא נראה דאין צריך לברך על נטילה ידים, מידי דהוה אטובא ידיו במקום הטיופת או היו רגליו מלוכלכות בטיט וכיוצא. ואפילו אחר יגר לא היה רבינו מאיר רגיל לברך, אך רבינו רגיל לברך אחר יגר. [ו]הר"ר אלחנן היה רולה לדחות דהא כל המטיל מים טעון קידוש, דמשמע אפילו ליכא כלל ניצוצות דלא פנוי רבנן [נטילה]. אך י"ל דמ"מ נהי דבני קידוש ידים לא פנוי רבנן, נטילה לתפלה מיהא לא מצינו אלא שהיו מקדשים ידיהם ואחר כך נטלו ידיהם ולא נטלו אלא לתפלה ולדברי הוה. אבל אין צריך לברך אם לא שהיו מקדשים ידיהם ונטלו ידיהם ולא נטלו אלא לתפלה ולדברי הוה. אבל אין צריך לברך כמו כדפירשתי. **צואה על בשרו בו'.** במקום שמוכשה (כבוגן) [בבגדיו] מייריי, ואי במקום מגולה אפילו על הקרקע צריך להסריח ד' אמות. **לא אמרן אלא לשתות.** פירש ריב"ן דלמטעם ידו אחת קאי, צריך ליטול בפנים פן יתפזרהו שלא נטל אבל לאכול נוטל מבחוץ דאין מאיר רגל לבן [ד]אינגא דעתיה ליתן פרוסה בתוך פיו אם לא נטל, אמר רב נחמן אלא אפילו לשתות מידע ידעי אינגא דעתאי, שלא הייתי שותה בלא נטילה לאחר שיפשוף מי רגליים. אבל מתוך פירוש הקונטרס משמע דקאי אהפליג נוטל שתי ידיו אפילו נכנס לשתות שמא יתן פרוסה לתוך פיו, אבל משום שתיה לא דהטוטל ידיו לפירוש הרי זה מגפל הרוח, על כן נראה לפירוש ריב"ן. ומהך שמעתא משמע דכל אדם שהשתין מים ופשקם בידו צריך ליטול מיד אותו יד ששיפשף, והיכא דהפליג שעה אחת או שתים לפירוש הקונטרס צריך ליטול שתי ידיו ואע"פ שלא שהה כל כך שיעברו איזהו כרכה למפרע [כד](אמרינן בערבי פסחים [קב, ב]). ואפילו היכא שנכנס לשתות יש לחוש שמא יתן פרוסה לתוך פיו לפירוש הקונטרס דהכא. **מתני'. אין אדם נכנס לעזרה בו'.** פירש הקונטרס לעבודה לאו דוקא. מיהו דבכל הספרים אלנו וגם בפר"ח גרס אין אדם נכנס לעזרה, ואמאי נקטיה. והכי נמי משמע בגמ' דלא מפיק ליה כן זומא אלא מקל ומומר דהכהן גדול ביום הכפורים שמשנה מבגדי קדש לבגדי קדש כו', דהייינו לעזרה עבודה, ואפילו ר'

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אמר ר"פ צואה במקומה. נ"ב משום דקפני מתני' כל המיסך רגליו טעון טבילה דטעמא שמא נשאלה צואה על בשרו לכני מיסי הכא הך דר"פ הגם דעיקר מקומו שייך בפרק מי שמתו ע"ש:

מוסף רש"י

ידיו בבית הכסא. מחיצה יש בינו לבין בית הכסא ופשט ידיו לפנים מן המחיצה (ברכות כה.). **ורשערה קדושין.** ידיו וגרגליו **ביום.** ביום הכפורים, ולקמן (לב.) יליף לה מקראי (שם). **על בית הפרוה.** שהיתה בנויה בתוך עזרה מקודשת (שם). **חוץ מזו.** טבילה לאשמה שאינה באה בשביל יום"כ, שאף כל ימות השנה שניו אין אדם נכנס לעזרה אפילו טהור עד שיטבול, אבל טבילות הבאות מחמת יום"כ בעינן מקום קדוש (שם).

מוסף תוספות

א. ולאו אחולקת גמור הוא, אלא ששאלו לו מה יעשו לניצוצות. תוס' ש"ס נדה יג. ב. לצורך דבר אחר. תוס' נדה יג. ד"ה לומא. ג. [ד]לא היה אוחז אלא כדי שלא יפול מי רגליים על הכותל. שם. ד. לפי שכשהקלוח קרוב לפיסוק הוא דואג שלא יפלו נצוצות על רגליו ומפסיק. רש"י ברכות מ. ד"ה אין. ה. ליכא נצוצות. שם. ו. והיינו כרבי אליעזר. תוס' שם. ז. שהוא מכפר על כל עבירות. רש"י שבועות ט. ד"ה מרובה.

תוס' ישנים

מצוה לשפשף. אומר ר"מ כי מכאן יש ללמוד שהנכנס להשמין מים אין צריך ליטול ידיו אם לא שיפשף, ואם שיפשף מיהא נראה דאין צריך לברך על נטילה ידים, מידי דהוה אטובא ידיו במקום הטיופת או היו רגליו מלוכלכות בטיט וכיוצא. ואפילו אחר יגר לא היה רבינו מאיר רגיל לברך, אך רבינו רגיל לברך אחר יגר. [ו]הר"ר אלחנן היה רולה לדחות דהא כל המטיל מים טעון קידוש, דמשמע אפילו ליכא כלל ניצוצות דלא פנוי רבנן בקידוש, ה"ה לענין (טבילה) [נטילה]. אך י"ל דמ"מ נהי